

İlkokul Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Çokkültürlülük Algısı: Kavram ve Değerler

Perception of Multiculturalism in Primary School Students' Visuals and Expressions: Concepts and Values

Orhan ERTÜRK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya, Türkiye

orhan.erturk@outlook.com

ORCID: 0000-0002-6579-9453

Kumru ERTÜRK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya, Türkiye

kumru-87@hotmail.com

ORCID: 0009-0005-8823-4833

Abstract

Culture is the set of values that make up a society, consisting of knowledge, art, belief, tradition and custom, lifestyle and historical accumulation that are learned and taught (Oguz, 2011). Art has an important place in the recognition, preservation and transmission of different cultures to future generations. Today, rapid developments in communication and information technologies and migration events that take place for various reasons increase people's interactions with different cultures and lead to cultural encounters. This situation has also turned schools into a multicultural structure. The aim of the study is to examine the reflection of multiculturalism on the visuals and expressions of students. The research was conducted in a public school in the province of Sakarya 4. it was made with 19 students who continue to teach in the classroom. As a result of the answers given by the students to the questions asked to them in the study, it was found that they could not remain independent of the values and it was determined that they included the values of sharing, hospitality, respect, love, solidarity, patriotism, peace and tolerance the most.

Keywords: Culture, Multiculturalism, Concept, Value, Perception, Primary School, Visual Arts, Respect.

Özet

Kültür, bir toplumu meydana getiren, öğrenilen ve öğretilen bilgi, sanat, inanç, gelenek ve görenek, yaşam tarzı ve tarihsel birikimden oluşan değerler bütünüdür (Oğuz, 2011). Farklı

kültürlerin tanınmasında, korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında sanatın önemli bir yeri vardır. Günümüzde iletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler ve çeşitli sebeplerle gerçekleşen göç olayları insanların farklı kültürlerle olan etkileşimlerini artırmakta ve kültürel karşılaşmalara yol açmaktadır. Bu durum okulları da çokkültürlü bir yapıya dönüştürmüştür. Çalışmada çokkültürlülüğün öğrencilerin görsellerine ve ifadelerine yansıma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Sakarya ilinde bir devlet okulunda 4. sınıfta öğretime devam eden 19 öğrenciyle yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar sonucunda değerlerden bağımsız kalamadıkları görülmüş olup, en çok paylaşımcı olma, misafirperverlik, saygı, sevgi, dayanışma, vatanseverlik, barış ve hoşgörü değerlerine yer verdikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Çokkültürlülük, Kavram, Değer, Algı, İlkokul, Görsel Sanatlar, Saygı.

GİRİŞ

Eğitim öğrencide, önceden planlanmış belli amaçlar doğrultusunda istendik davranış kazandırma sürecidir. Bu sürecin aile, arkadaş, okul, toplum, çevre gibi çeşitli paydaşları vardır. Bireyin eğitimi ailenin ve içinde bulunduğu toplumun kültüründen ve değerlerinden etkilenir (Ültanır, 2003).

Toplumu meydana getiren bireyler yaşam birikimleri ve hayat tarzlarıyla zaman içerisinde kendi toplumlarının kültürünü üretirler. Bir birikim ürünü olan bu kültürün genç kuşaklara aktarılmasında eğitimin yadsınamaz bir rolü bulunmaktadır. Dilbilimcilere göre Latince *edere-cultura* kelimesinden türeyen kültür kavramının zaman içerisinde oldukça fazla tanımı yapılmıştır. Coşkun-Keskin ve Kırtel (2012)'e göre, "Bir millete ait her türlü mirası içinde barındıran değerler bütünü" şeklinde tanımlanan kültür, Çelik (2006)'e göre "İnsan toplumunun sembolik ve öğrenilmiş yönlerini anlatır ve bilgi, inanç, sanat, ahlak ve gelenek olarak öğrenilmiş yapıyı göstermektedir.". Bir başka tanımda ise kültür, bir toplumun üyelerince zaman içerisinde oluşan, öğrenilen, paylaşılan, korunan ve gelecek nesillere aktarılan maddi ve manevi öğelerin toplamıdır (İçli, 2002). Özlem (2001)'e göre kültür değerden bağımsız bir şekilde düşünülemez ve kültür değerler sayesinde anlaşılabilen bir gerçekliktir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na (2024) göre ise "Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü, sanatı, inançları, örf ve âdetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır." Yapılan farklı tanımlardan da anlaşıldığı gibi kültür, bir toplumu meydana getiren, öğrenilen ve öğretilen bilgi, sanat, inanç, gelenek-görenek, yaşam tarzı ve tarihsel birikimden oluşan değerler bütünüdür.

Toplumların kendilerine özgü değer, âdet, gelenek ve inançlardan oluştuğu düşünülürse toplumların kültürlerinin birbirinden farklı olması doğaldır. Bu farklı kültürlerin tanınmasında, korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında sanatın önemli bir yeri vardır (Coşkun-Keskin ve Kaplan, 2012). Dikmen (2014)'in de ifade ettiği gibi görsel sanatlar tarih öncesi zamanlardan itibaren farklı kültürler arasındaki iletişim ve etkileşim aracı olmuştur. Bu etkileşim kültürel farklılıkların tanınmasını sağlamakta ve aynı zamanda toplumları çokkültürlü bir yapıya dönüştürmektedir. Çokkültürlülük farklı kültürlerle, değerlere sahip insanların, bir arada etkileşim içerisinde yaşamasını ifade etmektedir (Johnston, Gregory ve Smith, 1994; APA, 2002; Karahan, 2010). Bu çokkültürlü yapıda bireylerin kendi kültürlerini korumaları ve farklı kültürlerle karşılaştıklarında onlara saygı göstermeleri barış içerisinde yaşayabilmek için bir gerekliliktir (Coşkun-Keskin, 2014). Bu durum değerlerin önemini ortaya koymaktadır.

Değerler genel olarak bireyin davranışlarını irdelemek için kullanılan bir ölçektir. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı (Bilgin, 1995), zaman içerisinde birçok araştırmaya konu olmuş ve araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Güngör'e (1998) göre değer bir şeyin birey tarafından istenebilir veya

istenemez olduğu konusundaki düşüncedir. Rokeach’a göre, değerler bireye davranışları konusunda yol gösteren çok yönlü araçlardır. Bireylerin kendileri de dâhil olmak üzere diğer bireyleri ve durumları değerlendirmek, davranışını seçmek ve bunu toplumun normlarına göre sonuçlandırmak için kullandıkları kriterlerdir (Schwartz, 1992). Ulusoy ve Dilmaç’a (2014) göre; “insanı insan yapan ve insanın diğer canlılardan ayrılmasına sebep olan ve insanların davranışlarını ve kararlarını belirleyen inançlar”dır. Türk Dil Kurumu (2024) ise değer kavramını “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlamaktadır. Değerler bir bakıma bizim hayatımızın gayeleridir hatta sadece kendi hayatımızın değil, başkalarının hayatı için de gaye olmasını istediğimiz şeylerdir. Değerler bazen sadece kişileri belirleyici olurken, bazen de toplumun geneli belli bir değer profili ile tanınır (Güngör, 1998). Buna göre toplum, insanların bir araya gelmesiyle oluşan ve zaman içerisinde bir arada yaşamının sonucu ortaya çıkan birtakım değerlerden oluşmaktadır (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Bu değerler insan zihni tarafından bazı kavramlarla ilişkilendirilerek açıklanır. TDK (2024)’ye göre *kavram*; “Bir nesne, düşünce veya olayı insan zihninde ortak bir ad altında toplayan genel tasarım.” olarak tanımlanmaktadır. Bu tasarım sonucu ortaya çıkan kavramlar sayesinde insan zihni çevresini algılar. Algı bireyin bir şeye dikkatini yoğunlaştırarak o şeyin farkına varma, idrak etme süreci olarak tanımlanmaktadır. İnsan çevresini gözlemleyen ve algılayan bir canlıdır. Bu özelliği sayesinde değişikliklere kolayca uyum sağlayabilmektedir.

Günümüzde ulaşım, iletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler insanların farklı kültürlerle olan münasebetlerini artırmaktadır. Ayrıca içinde bulunduğumuz çağda çeşitli sebeplerle gerçekleşen göç olayları kültürel karşılaşmalara yol açmaktadır (Coşkun-Keskin, 2018). Bu durum yalnız toplumu değil okulları da çokkültürlü hale getirmiştir (Keskin ve Yaman, 2014). Aynı sınıfların içinde farklı kültürlerden öğrenciler eğitim görmektedir. Ayrıca Coşkun-Keskin ve Kırtel (2012)’in de ifade ettiğı gibi bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler ve küreselleşme bazı değerlerin zayıflamasına neden olmaktadır. Bu zayıflayan değerlerden biri de saygı değeridir. Barış içerisinde yaşamak, huzurlu bir toplum ve uyum içerisinde bir eğitim gibi sebepler okullarda değer eğitimi, özellikle saygı değerinin öğrencilere kazandırılmasını gerekli kılmaktadır. MEB yenilenen 2017 ilköğretim programında da belirttiğı gibi değer eğitiminin amacı insanlara farklılıklara saygılı olmayı, bunun yanı sıra hoşgörü, vefa, sevgi, saygı gibi değerleri öğrencilere kazandırmak ve bu değerleri öğrencilerin içselleştirerek yaşam tarzı haline getirmelerini sağlamaktır (Kart ve Şimşek, 2020). Bu kapsamda yapılan çalışmada sanatın, kültür ve değerlerden ayrı düşünölemeyeceğı göz önünde bulundurularak çokkültürlölüğün öğrencilerin görsellerine ve ifadelerine yansımalarını incelemek amaçlanmıştır. Kültürün sanat ile olan ilişkisinin yanı sıra değerlerin tüm derslere enjekte edilmiş bir şekilde verilebileceğı düşüncesi Görsel Sanatlar dersinin seçiminde etkili olmuştur. Alan yazın tarandığında görsel sanatlar dersinde çokkültürlölük ve değerlere yönelik farklı çalışmalara (Türkkan, 2008; Küçük, 2009; Coşkun-Keskin ve Kırtel, 2012; Dikmen, 2014; Gündüz, 2015; Mercin ve Diksoy, 2017; Akdoğan, 2019; Gülsüm ve Türker, 2022; Deniz ve Çağlayan, 2022) rastlanmakla birlikte öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde çokkültürlölük özelinde sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Literatür incelemesi sonucunda bu çalışmanın görsel sanatlar dersinde çokkültürlölük ve değerler alanına katkı yapması açısından önemli olduğı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada, “*İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin görsellerine ve ifadelerine çokkültürlölük üzerine yansıyan kavram, değer ve algılar*” incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada görsel sanatlar dersi bağlamında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin çokkültürlülük ile ilgili sahip oldukları kavram, değer ve algıların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç bağlamında, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasında bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Diğer bir ifade ile durum çalışmasının en temel özelliği bir durumun derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öte yandan, Creswell (2007)'e göre durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir ya da birkaç durumu çoklu veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma desendir. Bu çalışmada da derinlemesine araştırılacak durum çokkültürlülük olarak belirlenmiştir. Çokkültürlülüğün öğrenciler tarafından nasıl algılandığı öğrenci görselleri ve ifadelerinde derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmada araştırmacının çalışma yapılan sınıfın öğretmeni olması, öğrencilere ve verilere kolay ulaşabilmesi nedeniyle (Yıldırım ve Şimşek, 2021) amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Sakarya ilinin Ferizli ilçesinde bulunan bir ilkokulun 4. sınıfında öğrenim gören 9-10 yaş aralığındaki 12 kız 7 erkek olmak üzere toplam 19 katılımcı öğrenciden oluşmaktadır. Okul ortamında öğrencilerle yürütülen çalışma için öğrenci velilerinden izin alınmıştır.

Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırma kapsamında öğrencilere 4 adet görsel çizdirilmiştir. Veri toplama sürecinin aşamaları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Veri Toplama Süreci

No	Etkinlik Adı	Amacı	Uygulama Tarihi	Süre
1	Kültürel farklılıklar nelerdir?	Öğrencilerin kültürel farklılıklar ile ilgili algılarını tespit etmek	29.05.2023	40 dk
2	Kültürel farklılıkların bir arada olması durumu	Öğrencilerin görsellerinde kültürel farklılıkların bir arada olduğu durumu betimlemelerini sağlamak ve bu duruma ait algılarını ortaya çıkarmak	05.06.2023	40 dk
3	Kültürel farklılıkların bir arada olmaması durumu	Öğrencilerin kültürel farklılıkların bir arada olmadığı durumu görsellerinde tasvir etmelerini sağlamak ve bu duruma ait algılarını ortaya çıkarmak	12.06.2023	40 dk
4	Kültürel farklılığa saygı duyulmaması durumu	Öğrencilerin görsellerinde kültürel farklılıklara saygı duyulmamasına dair algılarını belirlemek	19.06.2023	40 dk

Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'na (04.05.2023 tarihli ve E—000-0 sayılı) başvuru yapılmış ve 11.05.2023 tarihli ve E-61923333-050.99-244825 sayılı Etik Kurul İzin Belgesi alınmıştır. Ardından Milli Eğitim Bakanlığı 2017/25 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik izinleri genelgesi gereği (<https://ayse.meb.gov.tr/basvurudev/>) adresinden (20.05.2023 tarihli ve 2023052085261403 nolu) başvuru yapılmıştır. Daha sonra Sakarya İl Milli Eğitim

Müdürlüğünden (26.05.2023 tarihli ve E-29065503-44-76959050 sayılı) çalışmanın yapılabilmesine dair gerekli izinler ilgili makamlardan alınmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından çalışma yapılacak okula resmi izin yazısının gönderilmesi ile çalışma süreci başlamıştır. Çalışmaya katılacak öğrenciler ve velileri ile görüşülmüş çalışma hakkında gerekli bilgiler (çalışmanın amacı, süresi, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, sadece bilimsel amaçlar için kullanılacağı) belirtilmiş, kabul onayları alınmıştır. Alınan izinlerin ardından çalışma için etkinlikler hazırlanmış, hazırlanan etkinlikler alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzenlenerek öğrencilere uygulanmış ve araştırma 4 haftalık bir süre içerisinde tamamlanmıştır.

Araştırma sürecinde veriler, katılımcı gözlem ve görüşme ile elde edilmiştir. Araştırmacı uygulanan etkinlikler boyunca çalışma grubunun içerisinde bulunmuş ve çalışmanın tüm anlarına tanık olmuştur. Çokkültürlülük ile ilgili planlanan etkinliklerin uygulanması süreci fotoğraflar ile kayıt altına alınmıştır. Bunun yanında öğrencilerin etkinliklere dair görselleri ve bu görselleri anlatmaları sırasındaki konuşmaları ses kaydı altına alınarak doküman olarak toplanmıştır.

Veri Analizi

Toplanan verilerin analizinde nitel içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve kelimelere ulaşabilmek amacıyla önce verilerin kavramsallaştırılması, daha sonra da bu kavramların mantıklı bir ilişki içerisinde düzenlenerek temalaştırılması yoluyla kavramlar arasındaki anlamlı örüntülerin açıklanması esastır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İçerik analizi verilerin işlenmesi, verilerin kodlanması, verilerin temalaştırılması, verilerin görsel hale getirilmesi ve verilerin yorumlanması aşamaları ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin İşlenmesi. Araştırmada her öğrenciye numara verilerek (Ö1, Ö2, Ö3,...Ö19) görselleri ve görsellerine dair anlatımları tablolaştırılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu süreçte tablolaştırılan içerikler defalarca gözden geçirilerek kodlamaya zemin hazırlanmıştır.

Verilerin Kodlanması. İşlenen verilerde ön plana çıkan ifadeler kavram veya kelimelere indirgenmiştir. Örneğin; *Milli kültürümüzü daha iyi anlamamızı sağlar. Bir arada barış içinde yaşayabilmemizi sağlar.* ifadesinden hareketle **“barış”** kodu oluşturulmuştur.

Verilerin Temalaştırılması. Ortaya çıkan kodlardan birbirine yakın/ilişkili olanlar bir araya getirilerek temalara (kategorilere) ulaşılmıştır. Örneğin; *“üzülmek”, “sinirlenmek”* ve *“sevgisizlik”* kodları bir araya getirilerek **“duygusal sonuçlar”** teması oluşturulmuştur.

Verilerin Görsel Hale Getirilmesi. Oluşturulan kod ve temalar bağlamında bulguların daha rahat anlaşılması ve kolay yorumlanabilmesi amacıyla kavram haritaları oluşturulmuştur.

Verilerin Yorumlanması. Oluşturulan kavram haritalarındaki kod ve temalar ilgili başlıklar altında yorumlanmış ve öğrencilere ait anlatım örnekleriyle ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir.

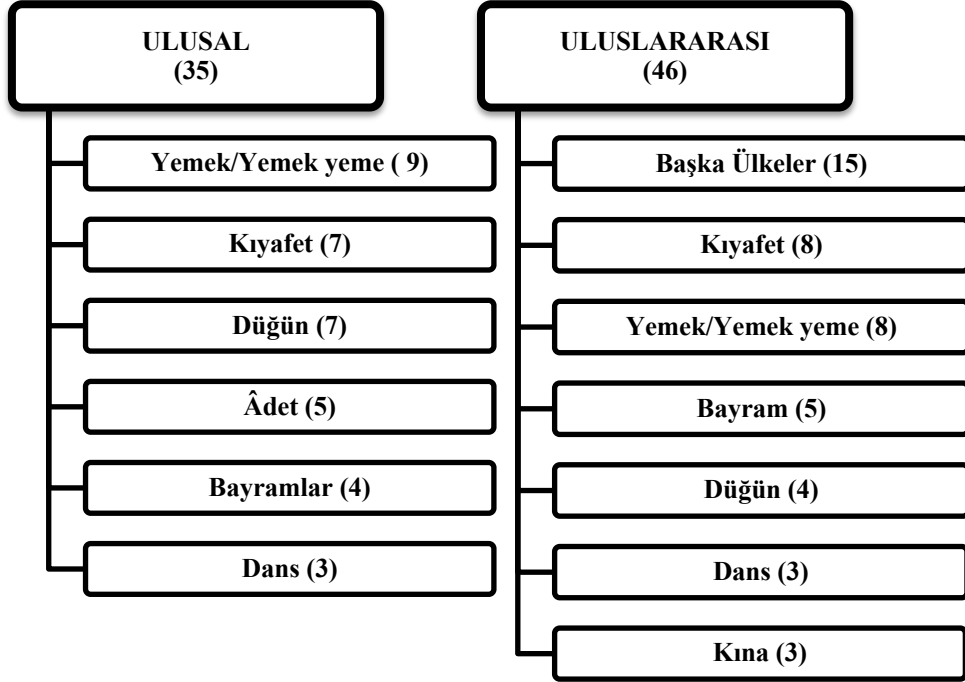
Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmada inandırıcılığı (iç geçerlilik) artırmak amacıyla öğrenci görselleri ve söylemleri araştırmacılarla birlikte kodlanmış ve bu kodlardan da ortak temalara ulaşılmıştır (Coşkun-Keskin, 2007). İhtiyaç duyulan konularda uzman görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca zaman zaman bulgulara yönelik katılımcı teyidi alınarak, bulguların araştırmaya katılan bireyler tarafından gerçekçi bulunup bulunmadığı kontrol edilmiştir. Araştırmanın aktarılabilirliğinin (dış geçerlilik) sağlanması amacıyla çalışmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmıştır (Arslan, 2022). Diğer yandan sık sık öğrenci görsellerine ve söylemlerine yer verilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır (Tutar, 2022). Çalışmanın güvenilirliğinin teyit edilebilmesi için araştırma kapsamında elde edilen ham veriler gerektiğinde tekrar incelenmesi adına arşivlenmiştir.

BULGULAR

1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıklar Kavramının Boyutları

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin görsellerine ve ifadelerine kültürel farklılıklar konusu ulusal ve uluslararası farklılıklar olarak yansıdığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu tarafından bu farklılıklar ulusal ve uluslararası uygulamalar karşılaştırılarak ifade edilmiştir.

Şekil 1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıklar Kavramının Boyutları

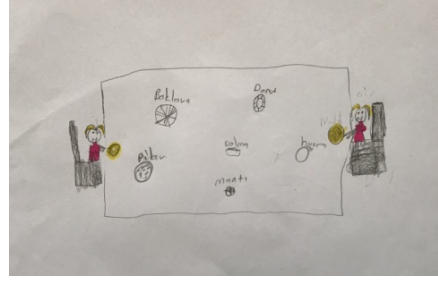
Şekil 1’de de fark edildiği gibi kategorileri oluşturan kavramların birçoğunun ortak olduğu görülmektedir.

‘Ulusal Farklılıklar’ Kategorisi. Bu kategori bağlamında öğrencilerin kültürel farklılıklar konusunda ulusal farklılıkları “*yemek/yemek yeme (9), kıyafet (7), düğün (7), âdet (5), bayramlar (4) ve dans (3)*” şeklinde görsellerine yansıttıkları görülmektedir.

Bu kategoride en çok yemek/yemek yeme farklılıkları öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine yansımıştır. Bu farklılıklar bağlamında baklava, dolma, mantı, dürüm yemeklerinin öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine yansıdığı ve çatal kaşık kullanarak yemek yeme âdeti üzerinde durdukları görülmektedir. Aşağıda Ö17’nin konuyla ilgili çalışması ve ifadesi yer almaktadır.

Ö17: Japonya'da insanlar çubukla yemeklerini yer bizim ülkemizde kaşıkla yemek yiyoruz. Bizim yemeklerimiz ve başka ülkelerin yemekleri farklı.

Ö17'nin görseline bakıldığında yemek/yemek yeme üzerine ulusal ve uluslararası farklılıklardan bahsettiği görülmektedir. Görseli incelendiğinde noodle, donut-baklava, dolma, mantı gibi yemekleri karşılaştırdığı ve yemek yeme şekline ait farklılıklardan bahsettiği anlaşılmaktadır.

Resim 1. Ö17'nin yemek/yemek yemeye dair resmi

Öte yandan bu kategori bağlamında kıyafet farklılıklarının öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine yansdığı görülmektedir. Aşağıda Ö15'in konuyla ilgili çalışmasına ve ifadesine yer verilmiştir.

Resim 2. Ö15'in kıyafete dair resmi

Ö15: Bazı ülkeler kısa ve açık kıyafetler giyerler bazı ülkeler uzun ve kapalı kıyafetler giymeyi tercih ederler.

Ö15'in görseli incelendiğinde kıyafet farklılıklarından bahsettiği ve bu farklılıkları ulusal ve uluslararası farklılıkları karşılaştırarak değerlendirdiği görülmektedir.

Ayrıca bu kategori bağlamında öğrenci görsellerinde ve söylemlerinde düğün farklılıkları ifade edilmiştir. Bu farklılıkları öğrenciler takı töreni, çalgı, davet, ikram ve yemek olarak belirtmişlerdir. Aşağıda Ö12'nin konuyla ilgili görseli ve ifadesi bulunmaktadır.

Ö12: Bizim kültürümüzde düğünlerde yemekler pişirilir insanlar davet edilir ve yemekler dağıtılır. Yabancıların düğünlerinde yemekler pişip insanlara dağıtılmaz.

Ö12'nin çalışmasına bakıldığında ulusal ve uluslararası düğün farklılıklarından bahsettiği, Türk düğünlerine misafirlerin davet edildiği ve düğüne gelen misafirlere yemek ikram etme âdetinin bulunduğunu ifade ettiği görülmektedir.

Resim 3. Ö12'nin düğüne dair resmi

Diğer yandan bu kategoride âdet farklılıkları öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde yer almıştır. Âdet farklılıkları öğrenciler tarafından çeyiz, çeyiz sandığı, kına, cenaze töreni şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıda Ö2'nin konuyla ilgili görseli ve ifadesi bulunmaktadır.

Resim 4. Ö2'nin âdetlere dair

Ö2: Bizim Türkiye'mizde insanlar kafasına nokta koymazlar ama Hintliler kafalarının ortasına boyayla nokta yaparlar.

Ö2'nin görseli ve ifadesi incelendiğinde âdetlerle ilgili ulusal ve uluslararası farklılıklara değindiği ve bu farklılıklardan kına âdeti üzerinde durduğu görselinde açıkça görülmektedir.

Diğer taraftan bu kategori bağlamında öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde bayramlar üzerine farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar kurban bayramı, şeker bayramı olarak ifade edilmiştir. Konuyla ilgili Ö5 “Amerika’da cadılar bayramı yapılır. Çocuklar değişik kıyafetler giyinip korkunç olurlar ve şeker toplamaya çıkarlar. Bizdeyse kurban ve şeker bayramı var.” ifadesinde ulusal ve uluslararası alanda bayram farklılıklarını değerlendirdiği görülmektedir.

Bu kategori bağlamında dans farklılıklarının da öğrenci çalışmalarında ve ifadelerinde yerini aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler erik dalı, halay, horon, zeybek ve tango danslarını karşılaştırmışlardır. Ö8’in danslarla ilgili çalışması ve ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 5. Ö8’in danslara dair resmi

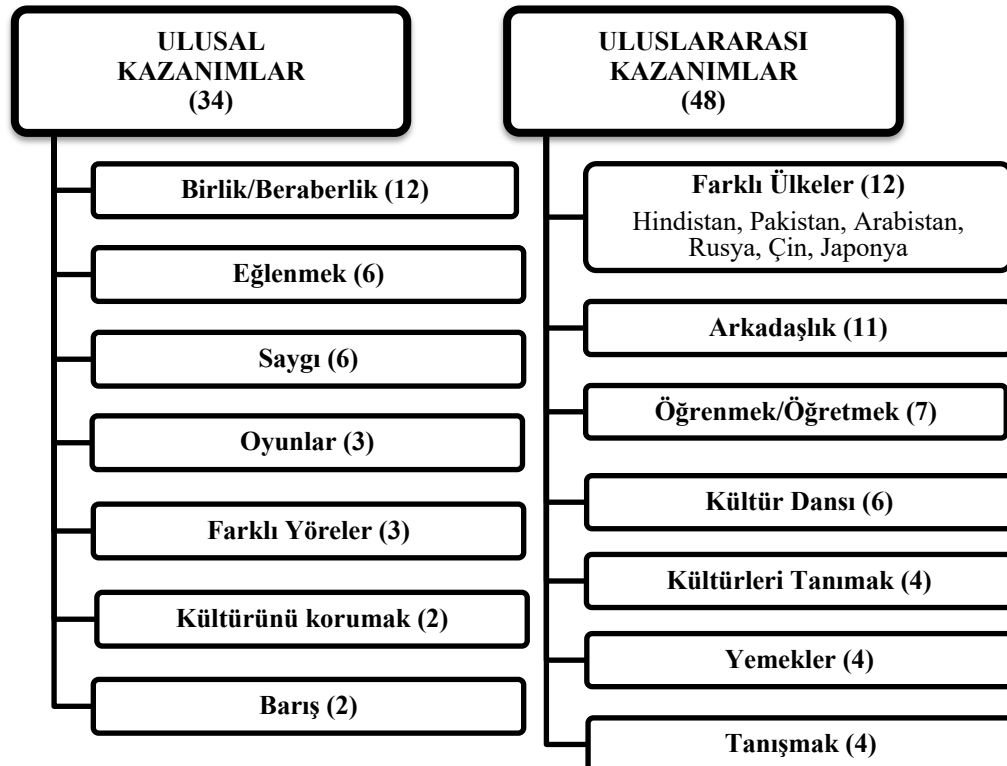
Ö8: Aklıma danslar geliyor. Mesela bazı ülkeler düğünlerde tango yapıyor bizim düğünlerde erik dalı oynanıyor. Biz halay, horon gibi danslar yapıyoruz ama onlarda bu danslar yok onların kültürlerinde başka dansları var.

Ö8’in görselinde ulusal ve uluslararası dans farklılıkları açıkça görülmektedir. Öğrenci bu farklılıkları başka ülkelerde tango, Türkiye’de ise erik dalı, halay, horon karşılaştırmasıyla ele almıştır.

‘Uluslararası Farklılıklar’ Kategorisi. Bu kategori bağlamında kültürel farklılıklar konusunda öğrencilerin uluslararası farklılıkları “başka ülkeler (15), kıyafet (8), yemek/yemek yeme (8), bayram (5), düğün (4), dans (3) ve kına (3)” olarak görsellerinde ve ifadelerinde ele aldıkları görülmektedir.

2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıkların Bir Arada Olmasının Boyutları

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “kültürel farklılıkların bir arada olması” konusunu görsellerinde ve ifadelerinde daha çok kazanımlar üzerinden değerlendirdikleri görülmektedir.

Şekil 2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıkların Bir Arada Olmasının Boyutları

Şekil 2’de de görüldüğü üzere kültürel farklılıkların bir arada olması öğrenci görsellerine ve ifadelerine göre “*Bireysel Kazanımlar, Toplumsal Kazanımlar ve Sosyal Kazanımlar*” olarak kategorilendirilmiştir.

‘Ulusal Kazanımlar’ Kategorisi. Bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine “birlik/beraberlik (12), eğlenmek 6) , saygı (6), oyunlar (3), farklı yöreler (3), kültürünü korumak (2) ve barış (2)” olarak yansıdığı görülmektedir.

Bu kategori bağlamında öğrenci çalışmalarında ve ifadelerinde en çok birlik/beraberlik üzerinde durulduğu görülmüştür. Aşağıda Ö16’nın konuyla ilgili çalışması ve ifadesi yer almaktadır.

Ö16: *Arkadaşlık, saygı, birlik olabilmemizi, oyun oynayabilmemizi sağlar.*

Ö16’nın çalışması incelendiğinde farklı kültürlerden insanların piknik alanında bir araya geldikleri ve birlik olabildikleri görülmektedir.

Resim 6. Ö16’nın birlik/beraberliğe dair resmi

Ayrıca öğrencilerin bu kategori bağlamında eğlenmek kazanımından bahsettikleri görülmektedir. Aşağıda Ö11’in konuyla ilgili çalışması ve ifadesi bulunmaktadır.

Resim 7. Ö11’in eğlenmeye dair resmi

Ö11: *Güzel vakit geçirmemizi ve eğlenceli olmamızı sağlar.*

Ö11’in ifadesine görseline bakıldığında insanların kültürel farklılıklar sayesinde güzel zaman geçirebildikleri ve eğlendikleri açıkça görülmektedir.

Öte yandan bu kategoride öğrenci görselleri ve ifadelerine saygı kazanımının yansıdığı görülmektedir. Aşağıda Ö5’in konuyla ilgili görseline ve ifadesine yer verilmiştir.

Ö5: *İki kişi durakta oturmuş biri Arap diğeri Türkmüş. Bunların kıyafetleri çok farklıymış ama saygı göstermişler ve otobüs gelince birlikte binmişler.*

Ö5 çalışmasında farklı kültürlere ait insanların bir arada saygıyla yaşayabildiklerini belirtmektedir.

Resim 8. Ö5’in saygıya dair resmi

Ayrıca bu kategoride öğrencilerin oyunlardan bahsettikleri görülmektedir. Konuyla ilgili Ö14’ün “(...)Birlikte oyun oynayıp güzel zaman geçirirler.” ifadesiyle, Ö15’in “(...)Bu çocuklar oyunlar sayesinde hemen arkadaş olmuşlar.” şeklindeki ifadesi çocukların sosyalleşmesinde oyunların önemini göstermektedir.

Öğrenci görsellerine yansıyan farklı yöreler kavramı üzerine Ö14: “Her yörenin kültürü farklı olduğu için ülkemizde çok fazla kültür var. Bu yüzden başka yerden gelen insanlar ülkemizi tanımak için çok zaman geçirir, gezer ve yemek yerler. İnsanlar farklı kültürleri öğrenmek için gezeler.” şeklindeki ifadesiyle Türkiye’de farklı yörelere ait kültürel zenginliği belirttiği ve bu kültürel zenginliğin insanların ilgisini çektiği açıkça görülmektedir.

Kategoride görülen barış kavramı Ö17 tarafından “Milli kültürümüzü daha iyi anlamımızı sağlar. Bir arada barış içinde yaşayabilmemizi sağlar.” şeklinde ifade edilmiştir. Öğrenci bu ifadesiyle farklı kültürlerin bir arada olmasının milli bilinci uyandırdığını ve barış ortamı yarattığını belirtmektedir.

Öte yandan bu kategoride kültürü korumak kazanımından bahsedildiği görülmüştür. Aşağıda Ö15’in konuyla ilgili görseline ve ifadesine yer verilmiştir.

Ö15: Her şey aynı olsaydı bizim kendimize ait kültürümüz kalmazdı. Farklılıklar sayesinde kültürümüzü koruruz.

Ö15’in çalışmasında farklılıkların ülkelerin kültürünü koruduğundan ve milli kültür için farklılıkların gerekliliğinden bahsettiği çok açık bir şekilde görülmektedir.

Resim 9. Ö15’in kültürü korumaya dair resmi

Bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine en çok öğrenmek/öğretmek kazanımının yansıdığı görülmektedir. Ö10’un konuyla ilgili “Dünyada bir kültür olursa sadece bir ülkenin kültürünü görürüz ama birçok ülke ve kültür olduğu için biz her kültürden bir şeyler öğreniriz. Ülkeler birbirlerine kendi kültürlerini öğretir.” ifadesinde öğrenmek/öğretmek kazanımı üzerinde durduğu ve kültürler arası etkileşimden bahsettiği görülmektedir.

‘Uluslararası Kazanımlar’ Kategorisi. Bu kategoride kültürel farklılıkların bir arada olmasının öğrenci görsellerine “farklı ülkeler (12), arkadaşlık (11), öğrenmek/öğretmek (7), kültür dansı (6), kültürleri tanımak (4), yemekler (4) ve tanışmak (4)” şeklinde yansıdığı görülmektedir.

Bu kategori bağlamında öğrenci çalışmaları ve ifadelerine en çok farklı ülkeler yansımıştır. Bu bağlamda öğrencilerin diğer ülkelerle Türkiye’yi kültürel açıdan bir araya getirdikleri Ö16’nın “Başka ülkelerden çocuklar ve Türk çocukları hep birlikte piknik yapmışlar.” ifadesinde ve Ö18’in “Farklı ülkeler bir düğünde birleşmiş. Türk ve Japon evlenmiş.” şeklindeki ifadesinde açıkça görülmektedir. Öğrenciler Türkiye’yi en çok Hindistan, Pakistan, Arabistan, Rusya, Çin ve Japonya ile bir araya getirmişlerdir.

Diğer yandan Ö3 tarafından arkadaşlık kavramı “Resimdeki insanlar şehirleri yıkıldığı için göç etmişler. Çünkü orda deprem olmuş. Başka bir şehre gidip yeni insanlarla tanışmışlar. Onların kültürlerini öğrenip arkadaş olmuşlar.” ifadesiyle belirtilmiştir.

Bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine en çok öğrenmek/öğretmek kazanımının yansıdığı görülmektedir. Ö10’un konuyla ilgili “Dünyada bir kültür olursa sadece bir ülkenin kültürünü görürüz ama birçok ülke ve kültür olduğu için biz her kültürden bir şeyler öğreniriz. Ülkeler birbirlerine kendi kültürlerini öğretir.” ifadesinde öğrenmek/öğretmek kazanımı üzerinde durduğu ve kültürler arası etkileşimden bahsettiği görülmektedir.

Diğer yandan kategoride kültür dansı öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde yer almaktadır. Aşağıda Ö13’ün konuyla ilgili görseli ve ifadesi verilmiştir.

Ö13: Rusya'dan bir gelin Türk bir damatla evleniyormuş. Bunların arkadaşları düğünde bir araya gelmiş. Rus gelin kendi dansını Türk erkek kendi dansını oynamış. Çok güzel bir düğün olmuş.

Ö13'te Ö7 gibi kültür danslarına değinmiş ve farklılıkların insanları bir araya getirerek bulunulan ortamı güzelleştirdiğini belirtmiştir.

Resim 10. Ö13'ün kültür dansına dair resmi

Öte yandan bu kategori bağlamında bir başka kazanımın kültürleri tanımak olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili Ö12'nin görseli ve ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 11. Ö12'nin kültürleri tanımaya dair resmi

Ö12: Farklı kültürler arkadaş olmak istemiş ve bir parti ayarlayıp buluşmuşlar. Partide birbirlerinin kültürünü tanımış ve arkadaş olmuşlar.

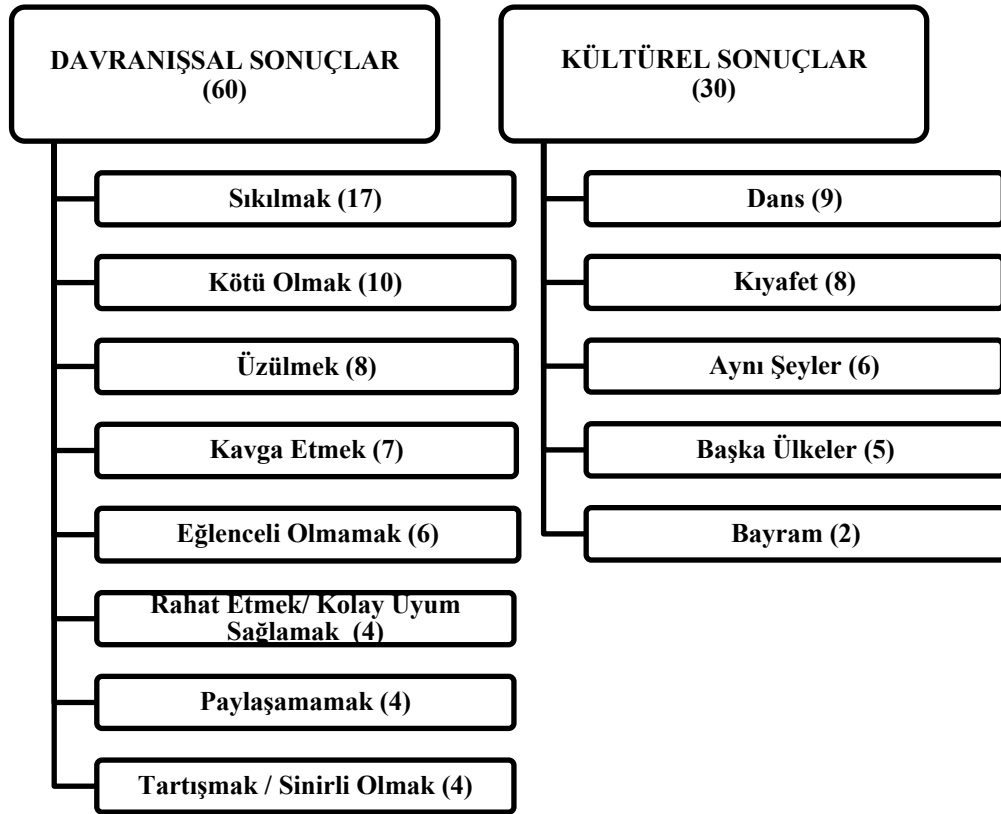
Ö12 görselinde kültürleri tanımaya vurgu yaparak farklı kültürlerden insanları bir organizasyonda bir araya getirmiştir.

Bu kategoride öğrenci görselleri ve ifadelerine yansıyan yemek üzerine Ö4: “Başka kültürler bize değişik şeyler öğretir. Mesela değişik yemekler öğrenip yiyebiliriz. Yoksa hep aynı yemeği yerdik.” şeklindeki ifadesi ile kültürler arası etkileşimin insanların yeni şeyler öğrenmesini sağladığını belirtmektedir.

Bir diğer kavram olan tanışmak kavramının ise Ö2'nin “Doğum gününe Rusya ve Türkiye'den insanlar gelmiş. Tanışmış arkadaş olmuşlar.” şeklinde yansıdığı ve öğrencinin tanışma kavramıyla sosyal kazanımları belirtirken, çeşitli organizasyonların birleştirici gücüne de vurgu yaptığı görülmektedir.

3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıkların Olmamasının Boyutları

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “kültürel farklılıkların olmaması” konusunu görsellerinde ve ifadelerinde daha çok sonuçlar üzerinden değerlendirdikleri görülmektedir.

Şekil 3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıkların Olmamasının Boyutları

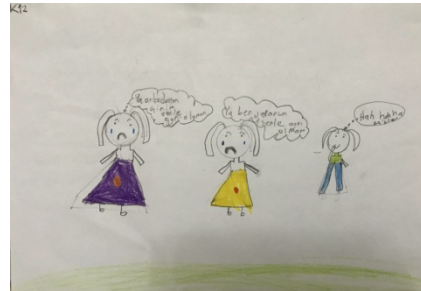
Şekil 3’te de görüldüğü gibi kültürel farklılıkların olmaması öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde “Davranışsal Sonuçlar” ve “Kültürel Sonuçlar” olarak kategorilere ayrılmıştır.

‘Davranışsal Sonuçlar’ Kategorisi. Bu kategoride öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde “sıkılmak (17), kötü olmak (10), üzülmek (8), kavga etmek (7), eğlenceli olmamak (6), rahat etmek/kolay uyum sağlamak (4), paylaşmamak (4) ve tartışmak/sinirli olmak (4)” sonuçlarının olduğu görülmektedir.

Kategoride öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine en çok sıkılmak kavramı yansımıştır. Aşağıda Ö17’nin konuyla ilgili görseline ve ifadesine yer verilmiştir.

Ö17: Çok kötü olur ve mutsuz oluruz, sıkılırız.
Çünkü farklı şeyler olmayınca insanlar sıkılır.

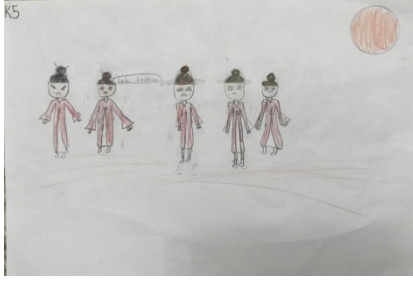
Ö17’nin konuya duygusal bağlamda yaklaştığı ve kültürel aynılığı mutsuzluk ve sıkılmak kavramlarıyla anlattığı görülmektedir.

Resim 12. Ö17’nin sıkılmaya dair resmi

Bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine kötü olmak sonucu yansıdığı görülmektedir. Kötü olmak sonucunu öğrenciler Dünya’nın kötü olacağı ve insanların birbirlerine kötü davranacakları yönünde açıklamışlardır. Konuyla ilgili Ö1’in “Çok kötü olur herkes üzgün olur. Dünya bir tane kültürle çok sıkıcı olur.” ifadesinde ve Ö3’ün “Çok kötü olur, sıkıcı olur, üzücü olur.” ifadesinde kötü olmayı davranışsal olarak açıkladıkları ve Dünya’nın sıkıcı olacağını belirttikleri görülmektedir.

Diğer yandan bu kategoride üzölmek kavramı öğrenci çalışmalarında ve ifadelerinde görölmektedir. Ö12'nin konuyla ilgili görseli ve ifadesi aşağıdadır.

Resim 13. Ö12'nin üzölmeye dair resmi

Ö12: *Sinirlendirir ve üzölürüz. Hiç eğlenemeyiz.*

Ö12'nin çalışması incelendiğinde kavramı duygusal bağlamda değerlendirdiği ve kültürel aynılığın insanlarda üzöntü ve sinirli olmaya sebep olduğu söylenebilir.

Öte yandan bu kategori bağlamında öğrenci çalışmalarına en çok yansıyan sonuçlardan diğeri kavga etmek davranışdır. Ö4'ün “*ok kötü olur ve herkes üzölür. Çok kavga çıkar. Ben daha iyi yapıyorum diye kavga ederler.*” ifadesinde kavga etmeyi davranışsal olarak ifade ettiği ve bunu üstönlük kavgası olarak belirttiği görölmektedir.

Diğer yandan eğlenceli olmamak kavramı öğrenci görselleri ve söylemlerinde ifade edilmiştir. Öğrencilerin eğlenceli olmamayı aynılığ üzerinden açıkladıkları anlaşılmaktadır. Aşağıda Ö5'in konuyla ilgili görseli ve ifadesi bulunmaktadır.

Ö5: *ok sıkıcı olur, kötü olur, hiç eğlenceli olmazdı.*

Ö5 eğlenceli olmamayı davranışsal olarak açıklamış aynılığın eğlencesizliğe neden olacağını ifade etmiştir.

Resim 14. Ö5'in eğlenceli olmamaya dair resmi

Bu kategoride ayrıca öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde rahat etmek/kolay uyum sağlamak kavramının olduğu görölmektedir. Ö13'ün ise rahat etmek/kolay uyum sağlamak kavramı ile ilgili “*Dünya'da insanlar 'ben senden daha iyiyim' diye hep kavga ederlerdi. Ama iyi yanı da bir yere gittiğimde kolay uyum sağlardım, yemekler aynı olurdu rahat ederdim.*” ifadesi dikkat çekmektedir. Diğer yandan tartışmak/sinirli olmak kavramını Ö8'in “*Herkes çok bunılır, canları sıkılır. Aynı şeyleri yaptıkları için tartışma çıkar çünkü paylaşamazlar.*” ifadesinde davranışsal açıdan açıklayarak kültürel aynılığın sahiplenme tartışmalarına neden olacağını belirttiği görölmektedir.

‘Kültürel Sonuçlar’ Kategorisi. Bu kategoride öğrencilerin kültürel sonuçları “*dans (9), kıyafet (8), aynı şeyler (6), başka ölkeler (5) ve bayram (2)*” şeklinde ifade ettikleri görölmektedir.

Bu kategori bağlamında öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine en çok dans kavramının yansıdığı görölmektedir. Aşağıda Ö8'in konuyla ilgili görseli ve ifadesi yer almaktadır.

Resim 15. Ö8'in dansa dair resmi

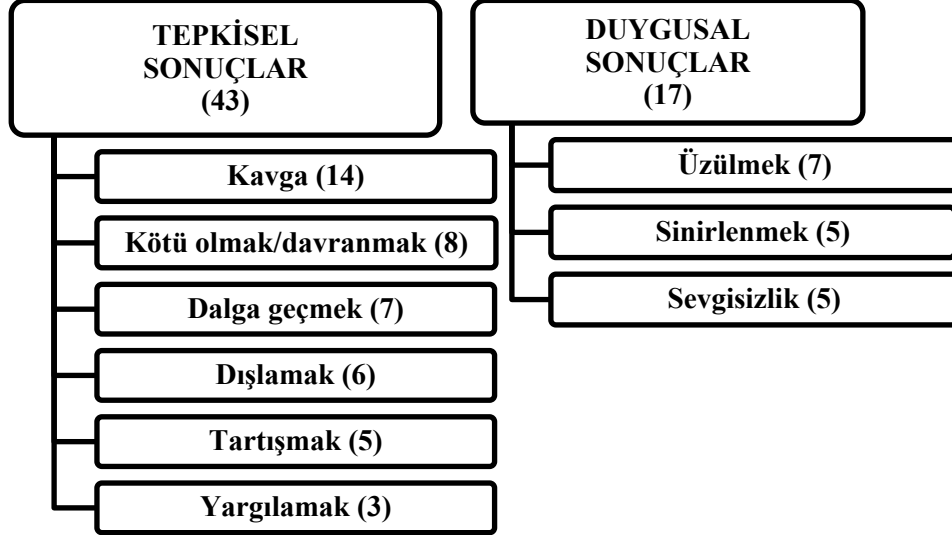
Ö8: *Başka ölkelerden insanlar hep aynı dansı(tango) yapıyorlarmış. Çünkü bir tane kültür varmış. Artık çok sıkılmışlar.*

Ö8'in dansı Ö11 gibi kültürel açıdan değerlendirdiği ve kültürel aynılığın insanları sıkıttığını ifade ettiği görölmektedir.

Öte yandan bu kategoride görsellere ve ifadelere kıyafet kavramının da yansıdığı görülmektedir. Konuyla ilgili Ö2 “*Herkes aynı tarz kıyafetleri giyerdi. İnsanlar aynı şeyleri yapmaktan çok sıkılırlardı.*” ifadesinde kıyafete kültürel açıdan değinmiş ve kültürel aynılığın sıkıcılığından bahsetmiştir. Diğer yandan öğrencilerin çalışmalarında aynı şeyler kavramını kullandıkları görülmektedir. Konuyla ilgili Ö3’ün “*(...)aynı şeyleri yapmak hiç eğlenceli değilmiş.*” ifadesi ile Ö2’nin “*Hep aynı şeyi yapmaktan sıkılmışlar.*” ifadesinde aynı şeyler kavramının kültürel aynılık olarak algılandığını ve kültürel çeşitliliğin bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Öğrenci çalışmalarına yansıyan bir başka kavramın ise başka ülkeler olduğu görülmektedir. Çalışmalarda ifade edilen ülkeler Türkiye, İngiltere, Almanya, Rusya, Afrika, Hindistan, Japonya ve Çin’dir. Öğrencilerin başka ülkeler kavramını Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki kültürel aynılığı belirtmek için kullandıkları görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Ö8’in “*Başka ülkelerden(Türkiye, İngiltere, Amerika) insanlar hep aynı dansı(tango) yapıyorlarmış. Çünkü bir tane kültür varmış.*” ifadesinde ve Ö13’ün “*Farklı ülkeler(Rusya, Çin) bir araya gelmiş. Ama bakmışlar ki birbirleriyle aynılar.*” şeklindeki ifadesinde de görüldüğü üzere başka ülkeler kavramının öğrenci görsellerinde kültürel aynılığı ifade etmek kullanıldığı açıktır. Kategori bağlamında görsellerde ve ifadelere bayram kavramı görülmektedir. Kavramın Ö1 tarafından “*Cadılar Bayramı Dünya’daki tek bayrammış. İnsanlar bu bayramı kutlamaktan çok sıkılmışlar.*” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Öğrencinin ifadesi bayramın kültürel bağlamda değerlendirildiği ve kültürel aynılık etkinliklerinin insanları sıkıttığı şeklinde yorumlanabilir.

4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıklara Saygı Duyulmamasının Boyutları

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “kültürel farklılıklara saygı duyulmaması” konusunu çalışmalarında ve ifadelerinde sonuçlar bağlamında ele aldıkları görülmektedir.

Şekil 4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsellerinde ve İfadelerinde Kültürel Farklılıklara Saygı Duyulmamasının Boyutları

Şekil 4’te görüldüğü üzere kültürel farklılıklara saygı duyulmamasının sonuçlarının öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine “*Tepkisel Sonuçlar*” ve “*Duygusal Sonuçlar*” olarak yansıdığı görülmektedir.

‘Tepkisel Sonuçlar’ Kategorisi. Bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine “*kavga (14), kötü olmak/davranmak (8), dalga geçmek (7), dışlamak (6), tartışmak (5) ve yargılamak (3)*” kavramlarının yansıdığı görülmektedir.

Bu kategoride öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde en çok kavga kavramı yer almıştır. Ö5'in "Kavga çıkar çünkü dış görünüşleriyle birbirlerini yargırlarlar." ifadesi ve Ö7'nin "Dünya'da hep kavga çıkar. Benim kültürüm daha iyi seninki hiç iyi değil sizinkini hiç sevmiyoruz diye kavga ederler." şeklindeki ifadesinden de anlaşıldığı üzere öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı duyulmamasını tepkisel olarak ifade ettikleri, bu saygısızlığın kültürel üstünlük mücadelesi ve kavga ile sonuçlandıkları görülmektedir. Kategori bağlamında kötü olmak/davranmak kavramı öğrenci görsellerinde ve söylemlerinde ifade edilmiştir. Konuyla ilgili Ö16 "Tartışma çıkar, insanlar kötülük yaparlar. Saygı olmadığı için, sevmedikleri için ve arkadaş olamadıkları için insanlar birbirine kötü davranır." şeklindeki ifadesinde bu saygısızlığın insanların birbirlerine karşı kötü davranışlar sergilemesine neden olduğunu belirtmiştir.

Öğrenci çalışmalarında ve ifadelerinde görülen dalga geçmek kavramının ise Ö6'nın ifadesinde "(...)kültürler farklı olunca insanlar saygısız olursa birbirleriyle dalga geçerler." şeklinde yer aldığı ve saygısızlığın sonucunda dalga geçme eyleminin gerçekleşeceğini belirttiği görülmektedir.

Öte yandan bu kategoride öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine dışlamak kavramının yansıdığı görülmektedir. Konuyla ilgili Ö3 "Bu insanların dansları farklıymış. Benim dansım daha güzel demişler. Sinirlenmişler, birbirlerini dışlamışlar, dövmek istemişler, kavga çıkmış." ifadesinde kültürel farklılıklara saygı duyulmamasının sonucunu farklılıklar nedeniyle insanların birbirini dışlaması, sinirlenmesi, kavga etmesi şeklinde tepkisel olarak açıkladığı görülmektedir. Bu kategoride öğrenci görsellerinde ve ifadelerinde tartışmak kavramı yer almaktadır. Konuyla ilgili Ö12'nin "Kavga çıkar, tartışılır, dostluk olmaz. Çünkü saygının olmadığı yerde bunlar da olmaz." şeklindeki ifadesinde konuya tepkisel olarak yaklaştığı aynı zamanda kültürel farklılıklara saygının öneminden bahsettiği açıkça görülmektedir.

Ayrıca bu kategoride öğrencilerin yargılamak kavramını belirttikleri görülmektedir. Bu kavramla ilgili olarak Ö15'in "Kıyafet farkı yüzünden başka ülkeden gelen arkadaşlarını yargılıyorlar(...)" kültürel farklılıklara saygısızlığın tepkisel açıdan yargılama davranışına neden olduğu görülmektedir.

'Duygusal Sonuçlar' Kategorisi. Bu kapsamında öğrenci görsellerine "üzülmek (7), sinirlenmek (5) ve sevgisizlik (5)" kavramları yansımıştır.

Bu kategori bağlamında öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine en çok üzülmek kavramının yansıdığı görülmektedir. Aşağıda Ö15'in konuyla ilgili görseli ve ifadesine yer verilmiştir.

Ö15: Kıyafet farkı yüzünden başka ülkeden gelen arkadaşlarını yargılıyorlar ve onu dışlıyorlar. Onu oyuna almıyorlar. Dışlanan çocuk bu duruma çok üzüliyor.

Ö15 konuyu duygusal olarak ele almış bu bağlamda kültürel farklılıklar nedeniyle insanların yargılanıp dışlanabildikleri ve bu durumun insanları üzdüğünü belirtmiştir.

Resim 16. Ö15'in üzülmeye dair resmi

Öte yandan bu kategoride öğrenci görsellerine ve ifadelerine yansıyan sinirlenmek kavramıyla ilgili aşağıda Ö12'nin çalışması bulunmaktadır.

Resim 17. Ö12'nin sinirlenmeye dair resmi

Ö12: *Bazıları kültürel farklılıklara(kıyafet) saygı duymayıp dalga geçmişler. Çünkü alışkın olmadıkları için komik görünüyorlmuş. Onlarda sinirlenmişler.*

Ö12'nin çalışmasına bakıldığında kültürel farklılıkları komiklik ve dalga geçme açısından ele aldığı ve insanların bu durum karşısında duygusal olarak tepkilerinin sinirlenmek olduğunu belirttiği görülmektedir.

Bu kategoride öğrenci çalışmalarına ve ifadelerine yansıyan diğer bir kavram sevgisizlik olmuştur. Konuyu Ö16 “*İki tane restoran var biri Türk diğeri Rus yemekleri yapıyor. Biri diğerine ben senin yemeklerini yemem diyor. Birbirlerini sevmiyor ve saygı göstermiyorlar.*” ifadesinde açıkça belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kültür, toplumların çağlar boyunca biriktirdiği ve kendisinden sonraki kuşaklara aktardığı yaşam tarzını, değerlerini, âdet ve geleneklerini anlatır. Her toplum kendi kültürünü oluşturur ve kültürüyle tanınır. İnsanlığın ilk ortaya çıktığı dönemden itibaren toplumlar kültürel birikimlerini sonraki nesillere aktarmak için sanatın gücünden yararlanmışlardır. Dikmen (2014)’in de ifade ettiği gibi görsel sanatlar tarih öncesi zamanlardan itibaren farklı kültürler arasındaki iletişim ve etkileşim aracı olmuştur. Bu etkileşim kültürel farklılıkların tanınmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda yaşanan göç olayları ve teknolojiye gerçekleşen gelişmeler kültürel etkileşimi artırmakta ve toplumları çokkültürlü bir yapıya dönüştürmektedir. Bu bağlamda görsel sanatların kültür ve değerle olan ilişkisi yadsınamaz. Öyle ki (Coşkun Keskin ve Kırtel, 2012; Dikmen, 2014; Akdoğan, 2019; Deniz ve Çağlayan, 2022; Gülüm ve Türker, 2022) çalışmalarında görsel sanatların kültür ve değerlerle olan ilişkileri üzerinde durdukları görülmektedir. Coşkun Keskin ve Kırtel (2012)’in “*Kültür bir milleti oluşturan değerler bütünüdür ve sanat, kültürün önemli ayaklarından biridir.*” şeklindeki ifadesi kültür ve değer kazandırmada görsel sanatların önemini ortaya koymaktadır. Okullarda sınıfların git gide daha çokkültürlü bir yapıya dönüştüğü düşünülürse öğrencilerin kendilerini kolay anlatabilmeleri ve anlaşılabilmesi açısından görsel sanatlar dersinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin çokkültürlülüğe dair sahip oldukları kavram, değer ve algıları çizdikleri görseller ve ifadelerinden yararlanarak incelenmiştir. Çalışma boyunca öğrencilere 4 adet soru yöneltilmiştir.

Araştırmanın ilk sorusu olan “Kültürel farklılıklar nelerdir?” sorusunu cevaplarken öğrencilerin ulusal ve uluslararası uygulamalardan bahsettikleri, kültürel farklılıkları görsellerine yansıtarken genelde Türkiye ve diğer ülkelerde görülen uygulamaları karşılaştırmalı bir şekilde ele alarak işledikleri görülmüştür. Küçük (2009)’ün “Dünyada, her milletin kendine ait özelliklerini gösteren değerleri vardır ve bu değerler toplumların ve milletlerin kimliğini oluşturur. Toplumların dünyada tanınmasını sağlayan şey işte sahip oldukları bu kimliklerdir.” şeklindeki ifadesi öğrenci görüşlerini desteklemektedir.

“Kültürel farklılıkların bir arada olması ne ifade eder?” sorusunda durum betimlemesi yapan öğrencilerin bu farklılıkları kazanımlar üzerinden açıkladıkları, kültürel farklılıkları ulusal ve uluslararası kazanımlar açısından ele aldıkları görülmüştür. Öğrenciler görsellerinde ve ifadelerinde genellikle öğrenmek/öğretmek kazanımı üzerinde durmuşlardır. Bu da kültürleşme kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Küçük (2009)’ün de belirttiği gibi bilişim teknolojilerinin yoğun olarak kullanıldığı bu çağda kültürlerin birbirinden etkilenmemesi mümkün değildir.

Yapılan bazı çalışmalarda da (Erkenekli, 2013; Dikmen, 2014; Gündüz, 2015; Akdoğan, 2019) araştırmacıların benzer sonuçlara ulaştıkları görülmektedir.

“Kültürel farklılıkların olmaması ne ifade eder?” soruna öğrencilerin daha çok sonuçlar üzerinden yaklaştıkları görülmüştür. Davranışsal ve kültürel sonuçlar üzerinde duran öğrencilerin kültürel farklılıkların olmaması durumunu genellikle olumsuz olarak değerlendirdikleri, kültürel farklılığı bir zenginlik unsuru (Keskin, Coşkun-Keskin ve Taş, 2019) olarak gördükleri görülmüştür. Bu durum öğrencilerin kültürel okuryazarlığa sahip olduklarını göstermektedir. Kültürel okuryazarlık bireyin sadece içinde yaşadığı kendi kültürünü bilmesini değil, etkileşim içerisinde olduğu farklı kültürleri de tanımasıdır (Yatkın Bozkurt, Özen ve Altunbay, 2020).

“Kültürel farklılıklara saygı duyulmadığında dünya nasıl bir yer olur?” sorusunun öğrenci çalışmalarına sonuçlar açısından yansıdığı ve öğrencilerin tepkisel ve duygusal sonuçlar üzerinde durdukları görülmüştür. Öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı duyulmadığında yaşanabilecek olumsuzluklar üzerinde durdukları görülmektedir. Gülüm ve Türker (2022)’in “İnsanlar yaşadıkları topluluğun kültürünü sahiplenirken aynı zamanda farklı kültürlerle de saygılı olması gerektiğini ancak bu şekilde saygı görebileceğini bilmelidir.” şeklindeki ifadesi araştırmacının sonuçlarını desteklerken aynı zamanda değerler eğitiminin de önemini ortaya koymaktadır. Değerler eğitimi sayesinde öğrencilere kazandırılacak olan sevgi, saygı, hoşgörü, misafirperverlik, yardımlaşma, alçakgönüllülük, merhamet gibi değerler hem Türkiye’de hem de dünyada yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçecektir. Nayir ve Sarıdaş (2020)’ın da ifade ettiği gibi oldukça farklı kültürlerle sahip Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin yüksek beceri sahibi, evrensel değerleri benimsemiş, farklılıklara anlayış gösteren ve bu duruma saygı gösteren bir yapıda olması için kültürel değerlere duyarlı eğitim politikaları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Ayrıca (Akdoğan, 2019; Mercin ve Diksoy, 2017; Gülüm ve Türker, 2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da kültürel farklılıklara saygı duyulması ile ilgili benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak her toplumun sahip olduğu bir kültür vardır. Hiçbir toplum kültürsüz düşünülemez ve her toplum kendine has kültürüyle tanınır, var olur. Toplamların kültürsüz düşünölemeyeceğı gibi kültür insansız, insan da değör yoksun düşünölemez. Yaşamımızı devam ettirdiğimiz çokkültürlü Dünya’da öğrenciler de yöneltölen soruları cevaplandırırken değörlerden bağımsız kalamamışlardır. Öğrencilerin çalışmalarında en çok paylaşımcı olma, misafirperverlik, saygı, sevgi, dayanışma, vatanseverlik, barış, hoşgörü değörlerine yer verdikleri görölmüşdür. Bu durum değörlerin, yaşamın bir parçası, insanın ise gerçekliğı olduğunu göstermektedir. Öyleyse değörler sadece belli bir derste değil tüm derslere enjekte edilmiş bir şekilde öğrencilere kazandırılmalıdır çünkü insan ve de toplumlar değör yoksun var olamaz. Özellikle saygı değeri olmadığında yaşanabilecek olumsuzlukları ilkökul öğrencilerinin gözünden ortaya koyan bu çalışma değörlerin ve okullarda verilecek olan değörler eğitiminin önemini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Y. (2019). İlkokul Görsel Sanatlar Dersinde Değerler Eğitiminin Öğrenci Çalışmalarına Yansıması Üzerine Durum Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara,
- APA (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. <http://www.apa.org/pi/oema/resources/policy/multicultural-guidelines.aspx>, E.T. 10.05.2024
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik Ve Güvenilirlik. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (51), 395-407.
- Bilgin, N. (1995). Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Coşkun-Keskin, S. & Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler Ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(41), 95-115.
- Coşkun-Keskin, S. & Kırtel, A. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Türk Kültürüne Ait Sanat Örnekleri Aracılığıyla Sosyo-Kültürel Eğitim.
- Coşkun-Keskin, S. (2007), Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Coşkun-Keskin, S. (2014). From what isn't Empathy to Empathic Learning Process, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 116, 2014, Pages 4932-4938, ISSN 1877-0428, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1052>.
- Coşkun-Keskin, S. (2018). Problems and Their Solutions in a Multicultural Environment According to Pre-Service Social Studies Teachers. Journal of Education and Training Studies, 6(7), 138-149.
- Coşkun-Keskin, S., & Kırtel, A. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Türk Kültürüne Ait Sanat Örnekleri Aracılığıyla Sosyo-Kültürel Eğitim. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(2), 32-51.
- Creswell, J. W. (2007). Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Çelik, C. (2006). Gökalp'in Bir Değişim Dinamiği Olarak Kültür-Medeniyet Teorisi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(21), 43-63.
- Demirel Ö., (2004). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı, PegemA Yayıncılık, 7.Baskı, Ankara
- Deniz, T., & Çağlayan, N. (2022). 1-8. Sınıflar Görsel Sanatlar Dersinin Sanat Ve Kültür İlişkisi Bağlamında İncelenmesi. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 5(1), 157-166.
- Dikmen, B. (2014). Görsel Sanatlarda Kültürlerarası Etkileşim ve Melezlik. MSGSÜ Sosyal Bilimler, (9), 27-37.

- Dılmaç, B. ve Eksi, H. (2007). Değerler Eğitiminde Temel Tartışmalar ve Temel Yaklaşımlar. İlköğretmen Eğitimci Dergisi, 14, 21-29.
- Erkenekli, M. (2013). Toplumsal Kültür Araştırmaları İçin Değer Merkezli Bütünleşik Bir Kültür Modeli Önerisi. Savunma Bilimleri Dergisi, 12(1), 147-172.
- Gülüm, B & Türker, İ.H. (2022). An Empirical Study On Gaining The Value Of Respect For Differences Through Activities In Visual Arts Lesson, E-International Journal Of Educational Research, 13(1), 220-232. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1036134>
- Gündüz, Y. (2015). Popüler Kültürün Görsel Sanatlar Dersine Olası Yansımaları. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2015(4), 278-293.
- Güngör, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- İçli, G. (2002). Sosyolojiye giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum Algı İletişim. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, No. 69, 7-8, 127, 156-157.
- Johnston, R. J., Gregory, D., ve Smith, D. M. (1994). The dictionary of human geography (3rd ed.). Oxford, UK; Cambridge, Mass., USA: Blackwell Reference
- Karahan, Z, Bilgili, C. (Ed.). (2010). Kırılan Kalıplar 2: Kültürlerarası İletişim, Çok Kültürlülük. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kart. M. & Şimşek, H. (2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı: Yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor? Değerler Eğitimi Dergisi, 18 (40), s.9-44.
- Keskin, Y. & Yaman, E. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı Ve Ders Kitaplarında Yeni Bir Paradigma: Çokkültürlü Eğitim. Journal of Turkish Studies
- Keskin, Y., Coşkun-Keskin, S., & Taş, C. (2019). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Çokkültürlülük Olgusu: 1998 Ve 2004 Tarihli Programlara Yönelik Bir Karşılaştırma. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 4(1), 10-20. <https://doi.org/10.21733/ibad.504002>
- Küçük, H. (2009), İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Kültür Kavramına Dair Görüşleri: Nitel Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024). <https://www.ktb.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 22.01.2024]
- MEB. (2017d). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> adresinden 11.12.2022 tarihinde alındı.
- Mercin, L., & Diksoy, İ. (2017). Değerler Eğitiminde Görsel Sanatların Yeri.
- Nayir, F. & Sarıdaş, G. (2020). Çokkültürlü Eğitim, Kültürlerarası Eğitim Ve Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime İlişkin Kavramsal Bir İnceleme. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.

- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(2).
- Özlem, D. (2001). Max Weber’de bilim ve sosyoloji, 3. Basım, İstanbul: İnkilap.
- Rokeach, M. (1973). The Nature of Human Values. New York: The Free Press.
- Schwartz, Shalom H., (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In Advances In Experimental Social Psychology (M. P. Zanna, Ed.; 25,1- 65), San Diego: Academic Press.
- Şahin, K. (2011). Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsur Olarak Televizyon. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 243-277.
- TDK, <https://sozluk.gov.tr> [Erişim Tarihi: 17.01.2024].
- Tutar, H. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik Ve Güvenilirlik: Bir Model Önerisi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 117-140.
- Ulusoy, K., Dilmaç, B. (2014). Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem A Akademi.
- UNESCO (2001). The Records of the 31st session of the General Conference. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000124687.page=67> [Erişim Tarihi: 18.12.2023].
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve kültür ilişkisi eğitimde kültürün hangi boyutlarının genç kuşaklara aktarılacağı kaygısı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3).
- Yatkin Bozkurt, Ş., Özen, F. & Altunbay, M. (2020). Küreselleşme, Kültürel Etkileşim, Kültürel Okuryazarlık Ve Eğitim. M. Güçlü (Ed). Eğitim Antropolojisi. Pegem Akademi.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, K., & Çeltikçi, C. (2013). İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerine Soyut Ve Çok Boyutlu Kavramların Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması. Electronic Turkish Studies, 8(6).